

Кабиш Д.Г.

студентка,

Науковий керівник: Демідова Л.М.

доктор юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТУ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

Суб'єктом злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг є службова особа, поняття якої зазначено у п.3 та п.4 ст.18 Кримінального кодексу України. Проте зміст зазначеної кримінально-правової норми потребує дослідження в системному зв'язку з нормами КК, що викладені в пунктах 1 і 2 примітки до ст. 364 КК та ч. 1 ст. 364¹ КК, де містяться ознаки, що конкретизують поняття службової особи відповідно до сфери здійснення нею функцій (публічного чи приватного права).

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» було внесено зміни, згідно з якими відбулися новели щодо визначення поняття службової особи [1]. А тому актуальним для правильної кваліфікації злочинних діянь та відмежування їх один від одного є чітке розуміння особливостей цього суб'єкту злочину.

Важливим є вирішення питання, як саме співвідноситься поняття службової особи (частини 3 і 4 ст. 18 КК) із поняттями службової особи, що здійснює відповідні функції у сфері публічного права (пункти 1 і 2 примітки до ст. 364 КК), та службової особи юридичної особи приватного права (ч. 1 ст. 364¹ КК).

Згідно Особливої частини Кримінального Кодексу України суб'єктом злочинів, передбачених:

1) статтями 364, 365, 368, 368, 369 КК можуть бути лише службові особи, які здійснюють повноваження в сфері публічного права;

2) частинами 1 і 2 статей 364 і 368 КК – службові особи, які виконують повноваження в юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми;

3) статтями 366, 367, 370 КК – службові особи, ознаки яких визначені частинами 3, 4 ст. 18 КК, незалежно від того, в сфері публічного чи приватного права виконують вони свої функції.

Використання однакового терміну «службова особа» у статті Загальної частини КК України та примітці до статті Особливої частини КК України є недопустимим у випадку якщо вони є різними поняттями, і безглуздим, якщо за суттю визначають одне і теж поняття. Мабуть саме тому у літературі висловлювалася слушна пропозиція про те, щоб для визначення вказаного поняття (та інших загально визначених понять) передбачати окремий термінологічний розділ [2, с. 122].

Існує думка серед вчених про необхідність провести в КК України диференціацію службових осіб і дати їм найменування, що співвідноситься з цивільним правом, а саме: публічними службовими особами є особи, які постійно або тимчасово здійснюють функції представників влади в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, а також постійно або тимчасово обіймають на підприємствах, в установах та організаціях державної і комунальної форм власності посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або здійснюють функції чи виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням; приватними службовими особами є особи, які постійно або тимчасово обіймають на підприємствах, в установах чи організаціях різних форм власності (окрім державної та комунальної) посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням.

Цікавим також є питання обмеженої осудності службової особи, наприклад Максимович вважає, що у рідких випадках, але може бути застосоване щодо такого спеціального суб'єкта злочину як службова особа [3, с. 91].

Службова особа, під час виконання своїх службових обов'язків звичайно може мати певні психічні розлади, такі як фрустрація, емоційне збудження, стрес що у свою чергу може призводити до стану обмеженої осудності, однак чітко визначити перелік і межу їх впливу на усвідомлення вчиненого діяння та (або) можливості керувати вчиненим законодавчо не можливо, тому у кожному конкретному випадку потрібно обґрунтовувати наявність у особи такого психічного розладу в наслідок якого особа не могла у повній мірі усвідомлювати та (або) керувати своїми діяннями. Переоцінка службовою особою своїх можливостей, недостатність знань, умінь або навиків не є підставою вважати таку особу обмежено осудною, оскільки ці ознаки не стосуються розладів психіки, що є визначальним при з'ясуванні як осудності (не осудності), так і визначенні обмеженої осудності.

Правильна кваліфікація злочинів у сфері службової діяльності, аргументоване подолання конкуренції кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за злочини, вчинені службовими особами, вимагають з'ясування того, як саме диференціація кримінальної відповідальності службових осіб у межах розділу XVII Особливої частини КК всієї Особливої частини КК впливає на відповідальність службових осіб за вчинення злочинів, передбачених в інших розділах КК. Традиційним у вітчизняному кримінальному праві є уявлення про те, що у нормах розділу XVII Особливої частини КК встановлено відповідальність за ті злочини в сфері службової діяльності, що можуть бути вчинені в будь-якій ділянці діяльності апарату управління в зв'язку з виконанням службових обов'язків або шляхом використання службових повноважень всупереч інтересам служби [4, с. 48] (так звані загальні службові злочини). Усталеним також є твердження, що до загальних службових злочинів відносяться лише зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень, халатність. Всі інші є спеціальними їх видами, в тому числі злочини, передбачені статтями розділу XVII Особливої частини

КК (спеціальні види службового зловживання, спеціальні склади зловживання владою або службовим становищем чи халатність).

Залежно від того, чи вчинено злочин шляхом використання наданих повноважень, свого становища службовою особою, яка здійснює функції у сфері приватного права, або службовою особою, яка здійснює функції в сфері публічного права, шкоду буде заподіяно відповідному додатковому об'єкту кримінально правової охорони – нормальній діяльності апарату управління в сфері приватного або публічного права.

Службовими особами як приватного, так і публічного права шляхом використання службового становища всупереч інтересам служби вчиняються інколи і так звані загально кримінальні злочини, де законодавець передбачив загальний суб'єкт ознакою складу злочину. Це, наприклад, умисне знищення або пошкодження чужого майна, крадіжка, шахрайство, примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (статті 185, 190, 194 і 355 КК) та ін. В юридичній літературі висловлені різні рекомендації щодо кваліфікації таких злочинів. Деякі правники виходять із того, що коли службова особа вчиняє з використанням службового становища суспільно небезпечне діяння, суб'єктом якого може бути тільки неслужбова особа (шахрайство, умисне або необережне знищення або пошкодження чужого майна тощо), її дії слід кваліфікувати лише за статтями КК, що передбачають відповідальність за службові злочини. Така позиція виглядає недостатньо переконливою. Виділення в кримінальному законі службової особи як одного зі спеціальних суб'єктів злочину має на меті диференціювати кримінальну відповідальність, а не виключити її для цих осіб за окремі злочини. Таким чином, службова особа має відповідати за вчинений нею шляхом використання службового становища загально кримінальний злочин, а отже, може бути його суб'єктом. Інше рішення фактично призводить до необґрунтованого звільнення службових осіб від кримінальної відповідальності за окремі суспільно небезпечні діяння, що суперечить конституційному принципу рівності всіх громадян перед законом (ст. 21 Конституції України). Кримінальні злочини, вчинені службовими особами шляхом використання свого становища, необхідно кваліфікувати за правилами сукупності зі службовими злочинами [5, с. 60]

Судова практика та думки вчених не приходять до однозначного тлумачення поняття та ознак службової особи, як суб'єкта злочину, що вчиняються шляхом зловживання службовим становищем. Тому необхідне подальше вивчення цього питання, зокрема дискусії стосовно службової особи, що здійснює відповідні функції у сфері публічного права та службової особи юридичної особи приватного права, більш детальної регламентації особливостей їх статусу та відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : Закон України від 7 квітня 2011 р. № 3207-VI // Відом. Верхов. Ради України, – 2011. – № 41. – Ст. 414.
2. Тростюк З.А. Понятійний апарат Особливої частини Кримінального кодексу України : монографія / З.А. Тростюк. – К. : Атіка, 2003. – 144 с.

3. Максимович Р.Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України : монографія / Р.Л. Максимович. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2008. – 304 с.

4. Здравомыслов Б.В. Должностные преступления: понятия и квалификация / Б.В.Здравомыслов. – М.: Юрид. лит., 1975.

5. Панов М. Кваліфікація злочинів, вчинених шляхом зловживання службовим становищем / М. Панов // Рад. право. – 1985. – № 10.

Мисіна О.О.

магістр права,

Науковий керівник: Жаровська Г.П.

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Проблема міжнародного тероризму є ключовим викликом ХХІ століття і залишається широко обговорюваним питанням цілого світу. Держави, міжнародні та громадські організації вже довгий період часу намагаються розробити дієвий механізм по боротьбі та попередженні цього руйнівного явища, наслідком якого стає дестабілізація суспільного ладу, порушення міжнародної безпеки та життя сотень людей земної кулі.

Для ефективної протидії феномену міжнародного тероризму, перш за все, необхідно дослідити походження та сутність поняття «міжнародний тероризм», зокрема чітко окреслити рамки, які ним охоплюються, виокремити його ключові ознаки, адже неправильне трактування терміну «міжнародний тероризм» призводить до асиміляції його з іншими суспільно-небезпечними явищами.

За роки вивчення терористичної діяльності у світовій науці сформувалось багато трактувань міжнародного тероризму, але єдино визнаного поняття досі не існує. Саме тому лише умовно можна говорити про збірне визначення, яке включає в себе ознаки ряду злочинів, які світова спільнота відносить до таких за допомогою міжнародних договорів.

Варто звернути увагу на той факт, що в Україні досі не вироблено нормативно-правового акту, що стосувався б виключно питання міжнародного тероризму та механізму його протидії. Дане негативне явище згадується в контексті документів, що стосуються питання тероризму.

В 1998 році в Україні відбулась перша спроба прийняття закону у сфері боротьби з тероризмом шляхом внесення змін до кримінального та кримінально-процесуального кодексів України. Одним з пріоритетів такої діяльності був моніторинг проблематики, пов'язаної з терористичними діями. Проте було з'ясовано, що у разі набрання чинності Закону у тій редакції відбудеться суттєвий вплив на дотримання прав і свобод людини через